

Osoby starsze przez wiele lat były zachęcane do wczesnej dezaktywizacji zawodowej. Wiele z nich przeszło na emeryturę nim zdążyło się zestarzeć. W Polsce odpływ z siły roboczej do bierności zawodowej był wspierany przez procesy restrukturyzacyjne i przestarzałe kwalifikacje osób starszych w latach 90-tych XX w., przekonanie o stałej liczbie miejsc pracy dostępnych w gospodarce, szczególnie w okresach wysokiego bezrobocia, oraz różne możliwości skorzystania z zasiłków/świadczeń przedemerytalnych czy przejścia na wcześniejszą emeryturę. Tym niemniej, procesy wczesnej dezaktywizacji zawodowej stały się problematyczne przy silnie postępującym procesie starzenia się społeczeństwa i odwracaniu się piramidy demograficznej. Obecnie w okresie niskich stóp aktywności zawodowej, szczególnie wśród osób starszych, silnym procesie starzenia się społeczeństwa i niskim współczynnikiem dzietności, każdy pracownik jest na wagę złota. Jest zatem społecznie i naukowo uzasadnione i wskazane by przeanalizować ścieżki przywiązania do rynku pracy by określić co przyczyniło się do przedwczesnego wyjścia z niego osób starszych, a w szczególności jaki był wpływ różnych polityk (przede wszystkim polityki emerytalnej oraz polityki rynku pracy) wdrażanych przez powiatowe urzędy pracy.

W projekcie odnosimy się do Polski, państwa, które doświadcza silnego procesu starzenia się społeczeństwa. Zgodnie z prognozami całkowita populacja kraju zmaleje o około 10% w ciągu następnych 35 lat, podczas gdy liczba osób w wieku 60+ wzrośnie o więcej niż połowę, co spowoduje wzrost udziału osób w tym wieku w całkowitej populacji z 23% do 40% w tym samym czasie. Dalsze oczekiwane trwanie życia dla 60-letniego mężczyzny w 2015 wyniosło 19 lat, a dla kobiety 24,1 roku. W 2016 roku blisko 70% osób w wieku 50-74 lata, które były bierne zawodowo, wskazało emeryturę jako przyczynę bierności zawodowej; a na jednego emeryta przypadało mniej niż 2,5 pracownika (ten stosunek systematycznie maleje). W okresie objętym analizą minimalny wiek emerytalny wynosił 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, ale do początku 2009 dostępne były różne możliwości przejścia na wcześniejszą emeryturę co powodowało, iż osoby starsze dezaktywizowały się długo przed osiągnięciem minimalnego wieku emerytalnego. Przykładowo, w 2004 roku efektywny wiek emerytalny wyniósł 56,8 lat, w 2009 59,3 lata, a w 2016 – 61,9 lat. Tym niemniej, z powodu niedawnej obniżki minimalnego wieku emerytalnego możemy oczekiwać spadku tych wartości w przyszłości.

Głównym celem projektu badawczego jest analiza ścieżek przywiązania do rynku pracy, które prowadziły do bierności zawodowej w późnym wieku za pośrednictwem powiatowych urzędów pracy. Obserwujemy historie aktywności zawodowej wszystkich osób urodzonych między 1940 a 1965 rokiem, które doświadczyły choć jednego okresu bezrobocia rejestrowanego i wyrejestrowały się z urzędu pracy między 1990 a 2017 rokiem z powodu: (1) rozpoczęcia pobierania emerytury, (2) rozpoczęcia pobierania renty, (3) rozpoczęcia pobierania zasiłku/świadczenia przedemerytalnego, (4) osiągnięcia minimalnego wieku emerytalnego oraz porównujemy je do (5) wszystkich pozostałych osób z tych samych kohort urodzeniowych, które doświadczyły co najmniej jednego okresu bezrobocia rejestrowanego w latach 1990-2017, ale nie zostały przypisane do żadnej z wyżej wymienionych grup. Wybrany okres analizy pozwala obserwować pracowników w wieku 50+ w czasie funkcjonowania urzędów pracy.